

کارکردهای متعددی از تقدس بخش‌ها ذکر شده است.

عنوان قسمت بعدی مقاله، حفظ امر مقدس است، زیرا افراد معنوی فراتر از اهداف زیست‌شناختی، روان‌شناختی یا اجتماعی، به ایجاد، حفظ و رشد ارتباطشان با امر مقدس علاقه‌مندند. در این بخش نیز ضمن ذکر نمونه‌هایی از تلاش برای حفظ امر مقدس به الگوهای مختلف آن مثل نیایش، مراقبه، تجربه‌های معنوی در زندگی و مقابله معنوی نیز اشاره می‌شود. نویسندگان در سه گام مهم از مقاله، به بررسی سه روش عمده از روش‌های مقابله معنوی می‌پردازند که عبارتند از: مشخص کردن مرزها، تزکیه معنوی و تجدید چارچوب معنوی، هر یک از این عناوین با ذکر مثال‌های متعدد و نیز بررسی آثار مثبت و منفی آنها بر زندگی معنوی افراد توضیح داده شده‌اند. در همین بحث‌ها چگونگی برخورد افراد با حوادث تلخ و شیرین زندگی و تأثیر و تأثر آنها بر معنویت انسان‌ها مورد مطالعه قرار گرفته است.

پس از کشف و حفظ امر مقدس چون ممکن است با تغییر در فهم امر مقدس یا فراموشی آن روبه‌رو شویم، لذا کشف دوباره آن لازم است. همین نکته مبنای بحث بعدی این نوشتار است.

فصل پایانی این نوشته نیز عنوان نتایج و تلویحات را با خود به همراه دارد. عمده بحث این بخش توصیه‌هایی است به روان‌شناسان مبنی بر تجدید نظر در رویکردشان به معنویت و بررسی آن به عنوان یک مسئله مستقل و نه فروکاستن آن به سایر جنبه‌های روان‌شناختی یا اجتماعی. و بالاخره آنکه روان‌شناسان باید به انواع جهان‌بینی‌ها احترام بگذارند و برای معالجه تکبر حرفه‌ای‌شان با جوامع معنوی ارتباط بیشتری برقرار کنند.

خاتمیت، انقطاع وحی تشریحی

آیت الله جعفر سبحانی

بازتاب اندیشه ۷۰

۸۷

گزارش‌ها

ماهنامهٔ معارف، ش ۳۱، آذر ۸۴

آیت الله سبحانی در پاسخ به سخنان اخیر دکتر سروش مطالبی را مطرح کردند که برخی نکات مهم آن به شرح ذیل است:

محور نخست: ناسازگاری مرجعیت علمی ائمه علیهم السلام با خاتمیت

سؤال این است که این گروه خاص چگونه احکام و تکالیفی بیان می‌دارند که در قرآن و سنت پیامبر نبوده است؟ و اصولاً مصدر این دانش کجاست؟ منابع علوم امامان شیعه عبارتند از:

الف) نقل از رسول خدا؛

ب) نقل از کتاب علی علیه السلام؛

ج) استنباط از کتاب و سنت؛

د) الهامات الاهی؛ گاهی برخی بین وحی تشریحی و الهام الاهی فرق نگذاشته و تصور می‌کنند که هر کس به او الهام شد، نبی خواهد بود.

بین انشاء احکام و خبر دادن از احکامی که به رسول خدا نازل شده باید فرق گذاشت و ائمه در مقام بیان اخبار از احکام بوده‌اند نه انشاء و تشریح حکم جدید. شگفت است که الهام به مادر موسی و یاسخن گفتن حضرت مریم با فرشتگان یا همسر ابراهیم، که همگی در قرآن آمده است پذیرفتنی است اما الهام به ائمه نسبت به احکامی که قبلاً تشریح شده است مورد تردید و اعتراض است.

تناقض در گفتار

جناب سروش به یک رشته اصولی معتقدند که، هرگز با ختم نبوت و انقطاع وحی سازگار نیست. این اصول عبارتند از: الف) تداوم وحی نبوی؛ ب) اعتقاد به پلورالیسم دینی و صراط‌های مستقیم.

ایشان درباره موضوع نخست می‌نویسد: تجربه نبوی یا تجربه شبیه به تجربه پیامبران کاملاً قطع نمی‌شود و همیشه وجود دارد و درباره موضوع دوم همه قرائت‌ها از اسلام را حق و مایه نجات می‌داند؛ با این اعتقاد چگونه قرائت شیعه را در باب امامان تخطئه می‌کند و به قرائت مقابل معتقد است.

محور دوم: ویژگی‌های انبیاء

ایشان انبیاء را دارای سه ویژگی می‌داند:

الف) دانش آنان بدون واسطه از جانب خداست؛ ب) آنان در گفتار و رفتار معصوم از گناه و خطا می‌باشند؛ ج) سخنان آنان برای دیگران حجت است.

آن‌گاه نتیجه می‌گیرد، اگر ما دانش امامان شیعه را بدون واسطه دانسته و ایشان را معصوم

بشناسیم و سخنانشان را حجت بدانیم، با انبیاء تفاوتی نخواهند داشت. اولاً: پیامبران علاوه بر این سه ویژگی، ویژگی چهارمی دارند و آن اینکه ایشان دارای منصب نبوت و صاحب شریعت هستند. ثانیاً: درست است که پیامبران این سه ویژگی را دارند ولی چنین نیست که هر کس دارای این ویژگی‌ها بود - چه تک تک و چه هر سه ویژگی‌ها - پیامبر است. دربارهٔ ویژگی اول، چه بسا بر قلب انسان‌های وارسته، حقایق الهام شود و دریافت‌هایی غیراکتسابی داشته باشند که نمونه‌های آن فراوانند.

دربارهٔ ویژگی دوم، یادآور می‌شویم که عصمت منحصر به انبیاء نیست، که به تصریح قرآن مریم عذرا با اینکه پیامبر نبود ولی پیراسته از گناه بود.

دربارهٔ ویژگی سوم، حکم خردگرچه نبی نیست بر همگان حجت است. آنچه مایه امتیاز پیامبران از دیگران است، صاحب شریعت و پایه گذار آن بودن است که هرگز این ویژگی در امامان نیست و کسی ادعای آن را ندارد.

محور سوم: نقش امامان در حفظ و پاسداری از شریعت

ایشان معتقد است، امامان معصوم در حفظ و پاسداری از شریعت نقشی ندارند زیرا شیعیان چیزی افزون بر دیگر مسلمانان ندارند، بلکه پی افکنان علوم و عرفان در میان دیگران بیش از شیعه وجود دارد.

قرآن و سنت سرمایه دینی مسلمانان هستند.

الف) قرآن مسلماً با قرائت واحدی نازل شد و از قرائت‌های هفت‌گانه، به جز یک قرائت، بقیه به وحی الاهی ارتباطی ندارند. قرائت رسمی قرآن موجود بین مسلمانان به روایت حفص از عاصم از قرائت علی بن ابی طالب رضی الله عنه است.

ب) سنت پیامبر هم به وسیله کتاب علی رضی الله عنه و احادیث ائمه هدی رضی الله عنهم که متصل به پیامبر است محفوظ مانده است؛ زیرا پس از پیامبر صلی الله علیه و آله تا یک قرن - جز در موارد خاص - نگارش و نقل و مذاکره حدیث ممنوع شد. در این میان برخی نفوذی‌های یهودی و مسیحی، اسرائیلیات و مسیحیات را وارد حوزه‌های حدیثی مسلمانان کردند که تا کنون دامنگیر محدثان اسلامی می‌باشد. ائمه هدی رضی الله عنهم به پیروی از علی رضی الله عنه - بی‌اعتنا به ممنوعیت مذاکره و نقل و نگارش احادیث از همان زمان رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله - تا دوران غیبت به نشر احادیث و آموزه‌ها پرداختند، که هیچ فرد آگاهی نمی‌تواند منکر پاسداری ایشان از این سنت شود، به علاوه اینکه در دوران خلفا بازار جعل حدیث داغ بود.

محور چهارم: رهاسازی عقل انسانی پس از پیامبر ﷺ

وانهادن زندگی فردی و اجتماعی انسان بر عهده عقل جمعی - پس از پیامبر - جز یک آثارشیم معرفتی، چیزی ندارد، امروز مکاتب مختلف هر کدام مدعی رهبری جامعه و ترسیم راه و رسم زندگی هستند؛ ولی این عقول جمعی تاکنون نتوانسته‌اند در الفبای اقتصاد، به وحدت کلمه برسند تا چه رسد در هدایت بشر. آیا واگذاری بشر به رهنمود انسان‌های والا، که تاریخ زندگی آنان بر تقوا و طهارت و علم و دانش ایشان گواهی می‌دهد بهتر است یا با صدها ایسم مدعی رهبری، که زندگی انسان را در صحنه‌های مختلف با چالش جدید مواجه می‌سازند.

آیا دموکراسی از تروریسم جلوگیری می‌کند؟

اف.گرگوری گاس / احسن پاشازاده

ماهنامه (اندیشه و تاریخ سیاسی معاصر ایران) زمانه، ش ۳۸، آبان ۸۴

ایالات متحده در صدد اجرای طرح چالش نسلی «دموکراسی آمریکایی» در میان ملل عرب به بهانه جلوگیری از تروریسم است. در حقیقت هدف آمریکا از طرح این مسئله، فرونشاندن مبارزات مردم خاورمیانه، بر ضد اهداف امپریالیسمی و صهیونیسمی خود است. مبارزات گروه‌هایی مثل القاعده برای برقراری دموکراسی نبوده، بلکه اهداف آنها، اجرای اسلام مورد نظر خودشان می‌باشد.

نتیجه توسعه دموکراسی آمریکایی، بر اساس نظرسنجی از مردم منطقه، عدم تحقق اهداف آمریکا خواهد بود (چنان‌که در عراق عملاً صورت گرفت). بنابراین ایالات متحده، با تغییر شیوه اجرای دموکراسی مدنظر خود به وسیله ایجاد رقابت بین احزاب اسلام‌گرا و سکولار، می‌تواند اهداف بلندمدت خود را به دست آورد.

بوش و دیگر همفکرانش معتقدند که، سیطره طولانی استبداد در منطقه خاورمیانه، سبب تشکیل گروه‌های تروریسم شده، که از مشکلات عدیده‌ای مثل اقتصادی و فقر ناشی می‌شود که با توسعه دموکراسی قابل رفع است.

نویسنده مقاله، با ذکر نمونه‌هایی از کشورهایایی که در آنها دموکراسی پر طراوت برقرار است ولی تروریست در آنها رواج داشته؛ در مقام نفی نظریه توسعه دموکراسی و ریشه‌کن

بازتاب اندیشه ۷۰

۹۰
گزارش‌ها